

KRONIKA

JUBILUJÚCA EVA TIBENSKÁ

Peter Gregorík

Významného jubilea sedemdesiatich rokov sa tento rok dožíva doc. PhDr. Eva Tibenská, CSc. Pri tejto príležitosti by sme ju chceli srdečne pozdraviť a v krátkosti priblížiť jej dlhoročnú záslužnú vedeckú a pedagogickú činnosť zameranú na výskum a vyučovanie slovenčiny nielen ako materinského, ale aj ako cudzieho jazyka.

Svoju pracovnú púť začala naša jubilantka hneď po absolvovaní Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV. Tu sa aktívne výskumne i autorsky zapojila do dvoch vedeckých projektov, ktorých výsledkom boli lexikografické diela – kodifikačný *Krátky slovník slovenského jazyka* (1987, 1989, 1997, 2003, 2020) a *Synonymický slovník slovenčiny* (1995, 2000, 2004).

Následne v rámci vedeckej aspirantúry zamerala svoj výskum na oblasť sémantickej štruktúry slovenskej vety. Jej dizertačná práca *Sémantika subjektu vo vzťahu k sémantike vety* (1990) bola prvou ucelenou a z hľadiska prístupu novátorskou prácou mapujúcou vzťah sémantickej a formálnej štruktúry slovenskej vety s fokusom na sémantické špecifikácie subjektového participanta. Delí ich na sémanticky aktív-

ne (agensové) a neaktívne (nositeľské), pričom každá vyčlenená špecifikácia má svoje odôvodnenie vo vzťahoch k iným členom sémantickej štruktúry vety a k jej možným formálnym stvárneniam. Po obhajobe pracovala v jazykovednom ústave ako vedecká pracovníčka.

Od roku 1993 pôsobila na Katedre slovenského jazyka svojej alma mater. Prednášala a viedla semináre zo súčasného slovenského jazyka, bola garantkou a za fakultu koordinátorkou medzinárodného projektu TEMPUS (v spolupráci s Ekonomickou univerzitou v Bratislave a univerzitami v Anglicku a Rakúsku). V rámci tohto projektu vydala v spoluautorstve s J. Mlackom vysokoškolskú učebnicu *Kapitoly zo slovenského jazyka* (1999). Pre Ministerstvo školstva SR napísala množstvo koncepčných prác z oblasti metodiky a didaktiky slovenského jazyka, v ktorých priblížila novú metodiku vyučovania slovenčiny na základe komunikatívno-poznávacieho prístupu. Od r. 1996 bola hlavnou autorkou a zároveň viedla renomovaný autorský kolektív (spoluautori V. Patráš, M. Sedláková, J. Sabol) spracúvajúci prvú porevolučnú sadu učebníc a cvičebníc slovenského jazyka pre II. stupeň ZŠ (spolu 17 učebníc). Nadalej sa však venovala výskumu aj výučbe najmä v oblasti sémantickej syntaxe. Svedčí o tom bohatá účasť na konferenciách, početné štúdie publikované doma a v zahraničí, ale predovšetkým tematika jej habilitačnej práce *Objektový participant sémantickej štruktúry vety* (1996).

Jubilantka bola na fakulte aktívna aj v riadiacej a organizačnej práci. V čase najväčších koncepčných zmien vo vysokoškolskom štúdiu pôsobila v Akademickom senáte Filozofickej fakulty UK ako členka, neskôr ako jeho podpredsedníčka a dva roky stála na jeho čele a zároveň bola členkou univerzitného akademického senátu. V r. 1996 – 2009 zastávala funkciu tajomníčky v Komisii pre súčasné slovenské jazyky pri Medzinárodnom komitáte slavistov a v r. 1997 organizovala jej zasedanie spojené s konferenciou v Bratislave.

V r. 2001 odišla ako vyslaná lektorka slovenského jazyka a kultúry na Inštitút slavistiky Viedenskej univerzity. Aj tu bola nesmierne aktívna, úspešne presadila vznik slovakistiky ako diplomového štúdia, vypracovala preň komplexný bakalársky aj magisterský program. V univerzitnom vydavateľstve Facultas publikovala pre študentov dvojdielne dvojazyčné skriptá s jazykovednou problematikou *Slovenský jazyk. Synchronny jazykovedný opis. Časť I, Časť II* (2004a, 2004b) a organizovala aj vznik dvoch grantových úloh s FF UK v rámci Akcie Rakúsko-Slovensko. Pre základné školy v Rakúsku vydala učebnicu slovenčiny *Slovo za slovom* (2007), ktorá má rakúsku aj slovenskú doložku.

Po svojom návrate zo zahraničia v r. 2004 pôsobila najskôr na Filozofickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a o rok neskôr súčasne aj na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Na obidvoch školách bola garantkou štúdia, školiteľkou dizertačných prác, v Trnave garantkou dvoch grantových

úloh VEGA, na PF UK aj členkou vedeckej rady. Krátkodobo prednášala aj na univerzitách v Prešove a v Nitre. Publikovala množstvo štúdií doma aj v zahraničí z didaktiky slovenčiny ako materinského aj ako cudzieho jazyka, zo sociolingvistiky, no predovšetkým z oblasti syntaxe a sémantickej syntaxe. Na univerzite v Trnave jej vyšla monografia *Sémantická štruktúra slovenskej vety* (2012a), nadväzujúca na jej predchádzajúce čiastkové práce o sémantickom subjekte a objekte, no tentokrát ucelene spracúvajúca sémantiku slovenskej vety a jej jednotlivých zložiek. Pre zahraničných študentov na FF UCM v Trnave publikovala aj dvojjazyčnú prehľadnú vysokoškolskú učebnicu z dejín slovenčiny *Slovenčina v priebehu dejín. Slowakisch im Lauf der Geschichte* (2014).

Ako vyslaná lektorka päť rokov strávila v Inštitúte pre západoslovanské jazyky Filozofickej fakulty Univerzity v Záhrebe (2007 – 2012) a ďalšie obdobie v Inštitúte slavistiky Filozofickej fakulty Univerzity v Ľubľane (2015 – 2021). Jej aktivity v oboch prípadoch ďaleko prekračovali prácu lektorky – pripravila množstvo akcií pre študentov aj rodákov (na FF Univerzity v Záhrebe iniciovala otvorenie *Siene M. Kukučina*, v Ľubľane spoluzakladala *Spolok Slovákov a priateľov Slovenska*), organizovala exkurzie na Slovensko a koordinovala ďalšie aktivity. Vo vedecko-výskumnej oblasti sa v tom čase zameriavala najmä na porovnávaciu lingvistiku, prednášala na konferenciách v zahraničí, v zborníkoch publikovala vedecké štúdie a vydala dvojjazyčnú slovensko-chorvátsku monografiu ako súbor svojich vybraných vedeckých štúdií *Slovenčina v zrkadle vnútorných a vonkajších vzťahov. Slovački jezik u zrcalu unutrašnjih i vanjskih odnosa* (2012b). Ostala však verná aj svojmu poslaniu vysokoškolského pedagóga. Pre prax pripravila vysokoškolské učebnice slovenského jazyka s porovnávacím južnoslovanským aspektom: *Morfológia slovenského jazyka (s komparatívnym slovensko-chorvátskym aspektom)* (2015); *Gramatika slovenského jazyka pre nositeľov slovinského, chorvátskeho a srbského jazyka. I. diel Morfológia* (2018) a *Gramatika slovenského jazyka pre nositeľov slovinského, chorvátskeho a srbského jazyka. II. diel Syntax* (2021). Posledné dve publikácie sú aj s chorvátskym prekladom a zhrnutiami v slovinčine.

Po troch rokoch pracovného odpočinku sa docentka Tibenská v roku 2024 vrátila do aktívneho vysokoškolského života, tentoraz na Katedru slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity J. Seleyho v Komárne, kde sa hneď zapojila do grantu SLOVLIN, zameraného na sociolingvistické, didaktické a metodické otázky vyučovania slovenčiny v školách s vyučovacím jazykom maďarským.

Jubilantke srdečne blahoželáme a v mene všetkých jej bývalých aj terajších spolupracovníkov, doktorandov, domácich a zahraničných študentov jej višujeme pevné zdravie, neutíchajúcu vitalitu a tvorivý elán do ďalších aktívnych rokov života.

Literatúra

- KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA (1987). Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. Bratislava: Veda.
- KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA (1989). Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. 2., oprav. vyd. Bratislava: Veda.
- KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA (1997). Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. 3., dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Veda.
- KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA (2003). Ved. red. J. Kačala. 4., dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda.
- KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA (2020). Pripr. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. 5., dopl. a upr. vyd. Martin: Matica slovenská.
- MLACEK, J. – TIBENSKÁ, E. (1999): *Kapitoly zo slovenského jazyka*. Bratislava: Ekonóm.
- SYNONYMICKÝ SLOVNÍK SLOVENČINY (1995). Red. M. Pisárčiková. Bratislava: Veda.
- SYNONYMICKÝ SLOVNÍK SLOVENČINY (2000). Red. M. Pisárčiková. 2., oprav. vyd. Bratislava: Veda.
- SYNONYMICKÝ SLOVNÍK SLOVENČINY (2004). Red. M. Pisárčiková. 3., nezm. vyd. Bratislava: Veda.
- TIBENSKÁ, E. (1990): *Sémantika subjektu vo vzťahu k sémantike vety*. [Dizertačná práca.] Univerzita Komenského v Bratislave.
- TIBENSKÁ, E. (1996): *Objektový participant sémantickej štruktúry vety*. [Habilitationná práca.] Univerzita Komenského v Bratislave.
- TIBENSKÁ, E. (2004a): *Slovenský jazyk. Synchronný jazykovedný opis. 1. časť*. Wien: Facultas.
- TIBENSKÁ, E. (2004b): *Slovenský jazyk. Synchronný jazykovedný opis. 2. časť*. Wien: Facultas.
- TIBENSKÁ, E. (2012a): *Sémantická štruktúra slovenskej vety*. Trnava: UCM Trnava.
- TIBENSKÁ, E. (2012b): *Slovenčina v zrkadle vnútorných a vonkajších vzťahov. Slovački jezik u zrcalu unutrašnjih i vanjskih odnosa*. Zagreb: FF Press.
- TIBENSKÁ, E. (2014): *Slovenčina v priebehu dejín. Slowakisch im Lauf der Geschichte*. Trnava: UCM Trnava.
- TIBENSKÁ, E. (2015): *Morfológia slovenského jazyka (s komparatívnym slovensko-chorvátskym aspektom)*. Trnava: UCM Trnava.
- TIBENSKÁ, E. (2018): *Gramatika slovenského jazyka pre nositeľov slovinského, chorvátskeho a srbského jazyka. I. diel. Morfológia*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- TIBENSKÁ, E. (2021): *Gramatika slovenského jazyka pre nositeľov slovinského, chorvátskeho a srbského jazyka. II. diel. Syntax*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.

Peter Gregorík

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta

Námestie J. Herdu 2, 917 01 Trnava

E-mail: peter.gregorik@ucm.sk

ORCID: 0000-0001-7720-0105